

HOGYAN LEHETÜNK MINDNYÁJAN GAZDAGOK ?

(HOGYAN LEHET KORLÁTLAN MUNKAALKALMAKAT TEREMTENI ?)

KÖZGAZDASÁGI TANULMÁNY.

ÍRTA:
DR BRÓDY ÁRMIN.

ÁRA 1 PENGŐ

BUDAPEST,
1931

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Lehet-e munkaalkalmakat létesíteni korlátlan mennyiségben? —	3
A laboralismus — — — — — — — — — — — — — — — —	7
Megszüntetése azon okoknak, melyek a maximális termelést akadályozzák. — — — — — — — — — — — — — — — —	11
Aranypénz, papírpénz — — — — — — — — — — — — — — — —	21
A korlátlan munkaalkalmak létesítéséhez szükséges befektetések fedezetei. — — — — — — — — — — — — — — — —	29
Összegezés —	38
Vélemények és megcáfolásuk — — — — — — — — — — — — — — — —	39
Összefoglalás —	45
Befejezés —	47

Lehet-e munkaalkalmakat létesíteni korlátlan mennyiségben ?

Hogy az ember megteremthesse azt az óriási gazdagságot, mely minden embernek nemcsak jólétet, de gazdagságot is juttat és melyre a lehetőség a technika és tudás mai fejlettsége mellett fennáll — ehhez az szükséges, hogy munkaalkalmak teremtesenek korlátlan mennyiségben.

Ennek létesítése után sohasem lesz túltermelés, mely ma váltságokba sodorja a leggazdagabb államokat is. Az ugyan meg fog történni igen gyakran a korlátlan munkaalkalmak korában is, hogy egyes cikkekből több termeltetik, mint amennyi iránt szükséglet mutatkozik, vagyis egyes cikkekben lesz túltermelés ekkor is.

Ez azonban hamar meg fog szűnni, mert a túltermelésben lévő cikkek árai esni fognak. Ez pedig azt fogja eredményezni, hogy a nagyértékű — mert korlátlan mennyiségben szükségelt — munkaerő a túltermelésben lévő munkaágakban nem fizethető meg és ezért kivonul azokból azon ezer és ezer más munkaalkalmakba, ahol reá nagy szükség van.

Ennek folytán a túltermelésben lévő cikkek termelése csökkenni fog addig, míg árai oly magasra emelkednek, hogy a drága munkaerőt meg tudják fizetni.

Ma, a kapitalizmus rendszerében is úgy szűnik meg a túlterme-

lés valamely cikkben, hogy termelése fokozatosan csökkentetik, esetleg teljesen megszüntetik.

Az óriási különbség azonban az, hogy ma az elbocsátott munkások nem tudnak elhelyezkedni, mert kevés a munkaalkalom.

A kapitalizmus alatt ugyanis, de azt megelőző gazdasági korszakokban is mindig az a helyzet, hogy egyes kivételektől eltekintve mindig munkanélküliség volt és van. Már pedig a munkanélküliek fogyasztással nem léphetnek fel a piacon. De ennél még sokkal nagyobb baj, hogy folytonos munkakínálatukkal az összes dolgozók bérét a végsőig lenyomják. Így tehát ezek is csak leszorított béreikkel léphetnek fel a piacon, mint kereslet. Ez azután fokozza a munkanélküliséget.

Mindezek következményeként a termelhető áruk túlnyomó nagy része eladhatatlan és a túltermelés általános. Ezért csak egy igen kis része (1/10-ed—1/15-öd része) termeltetik annak, ami a technika és tudás mai fejlettsége mellett termelhető volna.

Ha azonban mindenki részére van munkaalkalom, akkor magasak a munkabérek és akkor a nagy és fizetőképes kereslet a termelhető összes árut meg tudja venni. Ezért nincs és nem lehet túltermelés,, ha korlátlan munkaalkalmak vannak.

Szükséges is, hogy rendelkezésre álljanak munkaalkalmak korlátlan számban, mert csak így van biztosítva mindazon munkaerők elhelyezkedése, melyek felszabadulnak azon termelési ágakból, melyek cikkeik árcsökkenése folytán nem tudják megfizetni a szokásos magas átlagmunkabért.

Hogy munkaalkalmak korlátlan mennyiségben létesíthetők legyenek ehhez szükséges:

I.

Korlátlan nagymennyiségű pénz a fokozatosan létesülő — a mai méretekhez arányítva hihetetlenül nagy termelés által előállított — javak óriási nagy forgalmának lebonyolítására.

II.

Kellő fedezet a korlátlan munkaalkalmakhoz szükséges pénz-befektetések biztosítására.

Felvetődnek az I.-vel kapcsolatban a következő kérdések:

a)

Létesíthetjük-e korlátlan mennyiségben a pénzeszközöket?

b)

Fenn tudjuk-e tartani a korlátlan mennyiségben létesített pénzeszközök értékét, vásárlókéességét?

Válasz: I. a)-hoz:

Megtudjuk a leghatalmasabb pénzeszközöket teremteni az aranyfedezeti rendszer alapján is. A gazdasági-fejlődés legmagasabb fokán azonban a kellőképp megalapozott papírpénzrendszerre kell át térni, mely a legtokéletesebb és legolcsóbb forgalmi eszközöket szolgáltatja.

I. b)-hez:

A korlátlan mennyiségben kibocsátott pénz vásárlókéessége megmarad, ha az oly munkaalkalmak létesítésére fordítatik, melyek folytán közvetlenül vagy közvetve legalább annyi vagy több érték termeltetik, mint amennyi a munkaalkalmak létesítésére fordítatott.

Ha pedig megszűnik a túltermelés, akkor minden áru rendes forgalmi áron (vagyis előállítási költség plusz átlagos vállalkozói nyereség) értékesíthető.

Ez pedig annyit jelent, hogy az összmunkaerő foglalkoztatásához szükséges befektetések megtalálják biztos fedezetüket az általuk létesített áruk értékében, sőt még ezen felül meghozzák az átlagos vállalkozói hasznot is.

A túltermelt cikkek árai ugyan esni fognak, de csak rövid ideig és kis mértékben, mert a nagy feleslegeket gyorsan el fogja tüntetni a megfelelően redukált termelés. Így tehát azon árumennyiségek, melyek rendes áron alól kerülnek forgalomba elenyésző, elhanyagolható mennyiségek lesznek az áruk túlnyomó nagy tömegéhez képest, melyek rendes áron kerülnek forgalomba.

Ad II.:

A mindenkori összmunkaerő-foglalkoztatásához szükséges óriási befektetéseknek kellő fedezetét fogják képezni az összmunkaerő által létesített azon értékek, melyeknek létesülését ma az gátolja, hogy nincsen annyi munkaalkalom, mely a mindenkori összmunkaerót foglalkoztathatná.

Ezek az értékek:

A)

Az össztermelés értékének emelkedése.

Ebben bennfoglaltatnak:

a)

A munkabérek emelkedése.

b)

Azon értékek, melyek veszendőbe mennének, ha nem volna a mindenkori összemunkaerő foglalkoztatva (túlermelés, válságok, sztrájkok és nagy árhullámzások által előidézett értékpusztulások).

c)

Egyéb különféle fedezeti források.

B)

A föld értékének, a földjáraadéknak az eddiginél is nagyobb mérvű emelkedése.

A laborizmus.

Ez alatt értjük azt a gazdasági rendszert — ellentétben a kapitalizmussal és minden eddig fennállott gazdasági rendszerrel — ahol a legfontosabb termelési tényező az emberi munka (labor) és a legértékesebb is azért, mert a munkaalkalmak lehetősége korlátlan, míg az emberi munkaerők száma korlátolt.

A laborizmus korában túlermelt cikkek a gyorsan alkalmazott csökkentett gyártás folytán hamar elfogynak. És ezért a túlermelt cikk ára sem megy le nagy mértékben, mert az rövid időn belül fogyasztásra kerül.

Túlermelés mai értelemben nem is lesz, mert ma a túlermelés azt jelenti, hogy a túlermelt cikk nem adható el. A csökkentett vagy teljesen beszüntetett gyártás folytán azonban rövid időn belül kereslet fog mutatkozni a túlermelt cikkben is, az eladhatóvá válik és azon átmeneti rövid ideig míg ez megtörténik tartalékul szolgál. A laborista rendszernél óriási készletek lesznek minden cikkből, de oly piacnak nagy készletekkel is kell rendelkezni, hol minden egyén igen kedvező kereseti viszonyai folytán óriási a fogyasztóképesség.

A túlermelt cikk ára csak akkor fog lényegesen csökkenni, ha annak fogyasztására a jövőben sem lehet számítani valamely ok folytán például mert az divatjamúlt, elévült stb.

Gondot csak az okozhat, hogy — a roppant nagy befektetések és kitérő kereseti viszonyok mellett — sok áru fog behozatni külföldről, mely nagy passzív szaldót okoz a fizetési mérlegben addig, míg a megnagyobbodott termelés eredményei a piacon megjelennek.

Ez a helyzet azonban rövid (3—4 évi) lejáratú külföldi kölcsönökkel áthidalható lesz. Kölcsönöket pedig kell oly államnak kapni, mely azokat produktív befektetésre fordítja.

Ha azonban a laboralista ország bármely ok miatt nem fog hitelt vagy árukat hitelbe kapni úgy egyrészt meg fogja gátolni a luxuscikkek bevitelét addig, míg megfelelő hitelt kap ezekre, másrészt a nem kapható, — de az ország termelékenységének fokozása végett szükséges — cikkek megvásárolhatása végett saját cikkeit, ha kell dumpingáron is fogja eladni külföldre és így fogja megszerezni a szükséges valutát vagy aranyat. Vagy pedig pótolni fogja a külföldi cikkeket hazaiakkal — amily mértékig az csak lehetséges — még ha azok jóval drágábbak is a külföldinél.

Addig is míg a hatalmas befektetések folytáni nagy termelési eredmények jelentkeznek a laboralista állam nagy adó- és szállítási kedvezményekkel és olcsó kölcsönökkel növeli és elősegíti azon cikkek termelését és kivitelét, melyek gyorsan és nagy tömegekben előállíthatók — különösen iparcikkek, mert ezek termelési periódusa sokkal rövidebb, mint a mezőgazdasági cikkeké — és azon cikkek kivitelét, melyek raktáron vannak és nélkülözhetők.

Ha a nagy passzív szaldó nem tüntethető el fenti eszközökkel, a laboralista pénz értéke csökkenni fog külföldön, de csak azon 3—4 évig míg a befektetések eredményei nem jelenhetnek meg a piacon. Azonban a pénz értékének rövid ideig tartó csökkenése annyiban még előnyös is lesz, hogy a laboralista áruk ezzel is olcsóbban és versenyképesebben jelenhetnek meg a külföldi piacokon.

A laboralista pénz értékének csökkenése azonban csak rövid ideig tarthat és ezért csak kismérvű lehet. A pénz értékének olymértű csökkenéséről — mint például az Magyarországon a háború befejezése után létesült — nem lehet legtávolabbról sem szó. Ez csak azért történhetett meg, mert a négy évig tartó világháború alatt minden áru kifogyott főként azért, mert nem állott kellő munkaerő rendelkezésre. A háború után pedig a forradalmak, kommunizmus, román kifosztó megszállás és főként a minden gazdasági kapcsolatot felforgató és minden munkát lehetetlenné tevő bizonytalanság a termelést a békeévekhez képest is erősen lecsökkentették nemhogy a fogyasztáshoz szükségeseken kívül még az elpusztult javak is előállíthatók lettek volna.

A laborizmus korában a munkának és munkásnak nagy értékeljes garanciát fog nyújtani, hogy a munkások vállalt kötelezettségeiknek eleget fognak és eleget tudnak tenni.

A felmondás azonnali lesz. Ez előnyös a vállalkozóra, de a munkásra is, mikor mindig kaphat munkást.

A munka díjazása a munkaágak túlnyomó részében darabszám szerinti (akkord) lesz. Ma a munkaidő szerinti díjazást csak az támogatja, hogy nincs elegendő munkaalkalom.

A munkamegtakarító gépek és eszközök feltalálása elképzelhetetlen lendületet fog venni, mert nagyszerűen fogja jutalmazni a feltalálót dacára annak, hogy találmánya rövid ideig lesz használatban mert azok gyors iramban fogják egymást felváltani. Ugyanis minden munkamegtakarító találmány beválás esetén azonnal alkalmaztatni fog, ahol az csak alkalmazható.

A laborizmus a termelést automatikusan abba az irányba fogja vinni, hogy legnagyobb mérvben a legtermelékenyebb termelési ágak foglalkoztassanak. Ugyanis a legtermelékenyebb munkaalkalmak tudják legjobban megfizetni a munkát. Ily termelési ágak tehát fognak mindaddig munkásokat kapni a többi termelési ágakból míg jövedelmezőségük le nem csökken annyira, hogy csak az átlagos munkabéret tudják megfizetni.

Legtermelékenyebb munkaágak azok lesznek, melyek a drága munkaerő-megtakarító gépeket fogják gyártani. De ilyenek lesznek oly munkaágak is, melyek új módszerekkel, új anyagokkal, előnyösebb munka meg- és beosztással, az üzemeknek mind hatalmasabbra való méretezésével olcsóbban és jobban tudnak termelni.

A magángazdaság a laborizmus korában is elsősorban azon termelési ágakat fogja művelni, melyek közvetlenül, gyorsan és magas hasznot adnak. Ebben a laborizmus kora nem fog különbözni a maiától. Az óriási különbség csak az lesz, hogy a laborizmus korában kifejlődő gigantikus üzemek kellő anyagi eszközökkel fognak rendelkezni, hogy folytassák a legdrágább és hosszantartó kísérletezéseket is, melyek azonban eredmény esetén sokszorosán visszatérülnek, mint ezt már cselekszik is a trusztók az Egyesült Államokban.

A trustók, kartellek problémája a laborizmus korában könnyen lesz megoldható. Ha ugyanis egyes vállalatok illetéktelen nagy haszonnal dolgoznak ez megszüntethető lesz úgy, hogy ily vállalatok — ha csak le nem szállítják méltányosra termelvényeik árát — nem fognak kellő számban munkást kapni. És fognak alakulni versenyvállalatok megfelelő számban és méretezéssel, melyek a szükséges számú

munkást és tőkét megkapják. így a helyzetével visszaélő vállalatnak *engedni kell, vagy biztosan elpusztul.*

A magas munkabéreket meg fog kelleni fizetni az emberi munkának oly területein is, melyek valamely oknál fogva *nem mutatnak* fel oly haladást a termelékenységben, mint a többi munkaágak általában. Hogy ez megtörténhessék ez attól fog függni, hogy mutatkozik-e ez az illető munka vagy termékei iránt megfelelő nagy kereslet? Ha igen, úgy megfelelő magas áron ugyan, de termeltetni fognak a kérdéses cikkek.

Megszüntetése azon okoknak, melyek a maximális termelést akadályozzák.

Már az ó-korban is az volt a helyzet, hogy az emberek többet tudtak termelni, mint amennyire fizetőképes kereslet fennállott. A felesleg csak elenyésző kis mérvben voltak értékesíthetők a közlekedés nehézsége, drágasága, bizonytalansága és főként a pénz elégtelensége és rosszasága folytán. Ezért a munkaerő nagy része improduktív és fényűzési célokra használtatott fel.

Egyes helyeken — melyek a piac, a forgalom számára könnyebben megközelíthetők voltak — felhasználott a munkaerő nagy mértékben produktív célokra, mert annak termékei értékesíthetők voltak. Így a tengerek, folyamok és fontos útvonalak melletti helységeken kifejthette a munka nagyobb mértékben produktív erejét és ezen helyeket gazdagokká is tette. E helyeken létesítettek a nagyobb forgalomnak megfelelő pénzrendszernek és eszközök, melyek a pénzt helyettesítették, így különösen a váltó.

Amint azután az emberi munka fokozottabban termelékenyebb lett a különbség is mind nagyobbá vált a munka által tényleg termelt értékek és azon értékek között, melyek létesíthetők lettek volna, ha a munkaerő teljes termelékenységét kifejthette volna. És ma már például Magyarországon tizenötször annyit tudnánk termelni, mint amennyit tényleg termelünk, ha az egész munkaerő kifejthetné munkaerejét oly termelékenyen, mint ez a technika és tudás mai fejlettsége mellett lehetséges.

Ez nem utópia, mert az északamerikai Egyesült Államokban már ma tízszer annyi értéket termelnek egy-egy munkásra számítva, mint Magyarországon. Már pedig az Egyesült Államok termelése sem érte el azt a határt, mely lehetséges a technika mai fejlettsége mellett.

Az oka, — hogy ma csak egytizenötöd részét termeljük annak, mint amennyire képesek volnánk — az, hogyha többet termelnék azt nem tudnók eladni. Az emberek túlnyomó része ugyanis nem rendelkezik kellő jövedelemmel, hogy mindazt megvehesse maga és családjának ami csak szükséges, hogy kultúremberekhez méltóan élhessenek.

Felvetődik itt az a gondolat, hogy vájjon, ha az állam felemelné a munkabéreket magasra hatalmi szavával nem volna-e lehetséges a maximumát termelni annak amire csak képesek vagyunk a technika mai fejlettsége mellett?

A felelet erre: nem.

Az így létesített magas munkabérek nem lennének előnyösek a munkásságra. Ugyanis az egyszerre minden vonalon felemelt bérek minden cikk árát megfelelően felemelnék. S így amennyit a munkások nyernének a magasabb munkabérekben ugyanennyit veszítenének a pénz vásárlóerejének csökkenése folytán.

Igaz ugyan, hogy a drága munkabér kényszerítené a termelőket, hogy mindenütt a legtökéletesebb gépek alkalmazásával, munkamegés beosztással az előállítási költségeket csökkentsék s így fokozatosan vissza volnának állíthatók az árak a régi színvonalra esetleg azon alóira.

Azonban a munkamegtakarító berendezések folytán sok emberi munkaerő válna feleslegessé s így nagyon megszorodna a munkanélküliek száma. És azt már az állam sem tudná hatalmi szóval keresztülvinni, hogy az összes munkások foglalkoztassanak magas munkabérekkel. Ezt csak akkor tehetné, ha a kellő pénzeszközöket is rendelkezésére bocsátaná a termelőknek és kötelezettséget vállalna az összes termelt cikkeknek megfelelő áron való átvételére. Ez pedig lehetetlen.

Feltolul az a kérdés is, hogy nem lehetne-e a munkanélküliséget megszüntetni és mindenki részére munkaalkalmakat teremteni úgy, hogy a napi 8 órai munkaidő állami beavatkozással hét órára szállíthatnák le?

Így ugyanis el lehetne érni, hogy 12½%-kal több munkás legyen foglalkoztatható, mint jelenleg. Ennél több munkanélküli pedig nincs oly országban sem, hol a legnagyobb a munkanélküliség. így léhát el volna érhető a munkanélküliség megszüntetése.

A munkaidőnek napi egy órával való leszállítása általános drá-

gulást idézne elő, mely azonban fokozatosan csökkenne, ha kellő mennyiségben és nem drágán forgalmi eszközök bocsátatnának a gazdasági élet rendelkezésére. Ezek folytán ugyanis lehetőségessé válnék gépek, munkamegtakarító eszközök és módszerek alkalmazása oly mérvben, melyek a termelékenységet annyira emelnék, hogy — a 12½%-kal emelkedett munkabérek dacára — az árak a régi színvonalra, esetleg azon alólrá szállanának vissza.

De e berendezések annyi munkaerőt tesznek feleslegessé, hogy legalább annyi, vagy még nagyobb lesz a munkanélküliek száma, mint a nyolcórás munkaidőnél.

Ha azután az állam megint megfelelőleg leszállítaná a munkaidőt, fenti tünetény megismétlődne. Így tehát az államhatalom nem tudja megszüntetni a munkanélküliséget, sőt azt végeredményben csak fokozná. Csak azt érhetné el, hogy a munkások azt a bért, melyet régebben nyolc óra alatt kerestek meg esetleg négy óra alatt keresnek meg akkor, mikor többszöri munkaidőleszállítás után már csak a négyórás munkaidőt engedélyezné az állam.

Ez a helyzet azonban még csak aránytalanabbul nagyobbá tenné a munkanélküliséget, mert a munkások a négyórás munkaidőük letelte után másutt is vállalnának munkát. Ezt a veszélyt az állam csak úgy háríthatná el, ha szigorú büntetés terhével megtiltaná, hogy a munkások a négyórás munkaidő letöltése után másutt is vállaljanak munkát. És ha ez a munkavállalási tilalom fennállana a munkásokra, ugyanezt be kellene hozni a szellemi munkásokra is.

Végeredményben ezen rendszernek meg kellene bukni, mert a gazdasági élet szabad mozgását túlságosan akadályozná és mesterséges gátakkal tenné lehetetlenné, hogy mindaz termeltessék ami csak a rendelkezésre álló anyaggal és munkaerővel előállítható.

De minden hatalmi szó nélkül igen magas lesz az ára az emberi munkaerőnek, ha részére állandó munkaalkalmak biztosíthatnak.

Ez pedig annál is inkább létesíthető, mert a munkaerőnek állandóan és teljps mértékben való foglalkoztatásával s az ennek folytán létesülő óriási bérek folytán nagy kereslet indulna meg finomabb cikkek iránt. Már pedig finomabb cikkeknel az értékeknek túlnyomó részét a munkaerő szolgáltatja. Mert pl. csak háromszor annyi nyersanyag, de harmincszor annyi munka szükséges a finomabb cikkeknel, hogy harmincháromszor több értéket termeljünk.

A probléma megoldásának kulcsa tehát az, hogy munkaalkalmakat kell teremteni a mindenkori összmunkaerő részére.

Hogy ily mérvű munkaalkalmak legyenek teremthetők, ahhoz

óriási mennyiségű tőkére lenne szükség, mely — a legtöbb közgazdász véleménye szerint — csak hosszú idő alatt szerezhető be.

Tőke alatt értjük: 1. a munkaeszközöket; 2. folyótőkét, vagyis a pénzt.

A munkaeszközök azonban roppant gyorsan szerezhetőek be bármely mennyiségben. Hertzka T. neves közgazda számítása szerint az emberiségnek a mai tőkék százszorosára volna szüksége, hogy mindennütt a legnagyobb mérvben munkamegtakarító gépek alkalmaztassanak. De a mi gépeinkkel és egyéb eszközeinkkel a már meglévő tőkéknek csak 1/100-ada állítható elő s így az ideálisan szükségeselt összes tőkének 1/10.000-ed része.

Vegyük fel a tőke (a munkaeszközök) termelékenységét átlag húszszorosára — mondja Hertzka — holott ez annál jóval több és a termelési periódust átlag egy évre holott ez annál jóval rövidebb.

Ez alapon a már teljes erővel megindult termeléssel a második évben $1/10.000 \times 20 = 1/500$, vagyis az ideális szükséglet 1/500-ad része volna termelhető,

a 3-ik évben $1/500 \times 20$, vagyis az ideális szükséglet 1/25-öde,

a 4-ik évben $1/25 \times 20$, vagyis az ideális szükséglet 4/5-öde,

az 5-ik évben $4/5 \times 20$, vagyis az ideális szükséglet tizenhatszorosra volna termelhető.

De nem áll a közgazdasági élet rendelkezésére a legtöbb államban a folyótőke, a pénz oly mennyiségben, mely szükséges a mindenkori összmunkaerő foglalkoztatására.

És itt rejlik a mai közgazdasági visszasságok egyik főoka. mert az arany, — melyen a mai pénzrendszerek alapulnak — nem áll oly mennyiségben rendelkezésre, mellyel a mindenkori összmunkaerő által létesítendő javak óriási forgalma lebonyolítható volna.

Mai gazdasági fejlettségünknek csak egy kis részét érhattük volna el, ha csak aranyat vagy ezzel 100% erejéig fedezeti jegyeket fogadtunk volna el pénzül.

Szerencsére a pénzeszközök nagyon megszorítottak váltókkal, harmadfedezeti rendszerrel és főként csekkel. Utóbbi nélkül a legfejlettebb közgazdasággal bíró államok forgalmuknak alig 1/10-edét volnának képesek lebonyolítani.

Azon államok tudták gazdasági téren a legnagyobb előrehaladást elérni, melyek a legnagyobb mértékben tudtak pénzt vagy annak helyettesítőit a produktív gazdasági élet rendelkezésére bocsátani, mert így tették lehetővé a legnagyobb mennyiségű munkaalkalmat.

Alábbiakban felsoroljuk 1—7. pontok alatt azon eszközöket és

berendezéseket, melyekkel lehetséges volna a ma rendelkezésre álló pénzeszközök megsokszorozása:

1.

Magyarország évi termelése 1930-ban 4000 millió pengőre becsültetett, melyből legalább 10%-ot maguk a termelők fogyasztottak el és így 3600 millió pengő értékű áru került forgalomba. Ez napi 10 millió pengő értékű áruforgalomnak felel meg, ha az áruforgalom egyformán oszolna meg az év minden egyes napján.

Ebből látható, hogy mennyivel több értéket lehet termelni, illetve mennyivel nagyobb áruforgalmat lehet lebonyolítani ugyanazon pénzmennyiséggel, ha a forgalom, illetőleg a fizetések arányosan beosztatnak. Mutatja az a részletfizetések roppant fontosságát.

A forgalom lebonyolítására 1930-ban az összes pénzintézetek betéteiben 1050 millió pengő és folyószámlákon 950 millió pengő állott rendelkezésre a Pénzintézeti Központ kimutatása szerint. Mégis oly óriási pénzszüke uralkodott, mely lehetetlenné tette a termelés megnövelését, sőt még a réginek fenntartását.

Pedig a javak forgalmának arányosításával, gyorsításával, pénzhelyettesítő eszközök és módszerek bevezetésével a ma rendelkezésre álló arany mennyiségnek is elegendőnek kellene lenni ahhoz, hogy Magyarország évi termelésének értékét megsokszorozhassa.

Az Egyesült Államok (de a gyakorlati élet) törvényei szerint is 1050 millió pengő betét alapján ennek tizenháromszorosáig, vagyis 13.650 millió pengő erejéig nyújtható hitel. De legalább ez összeg erejéig volna fokozható a csekkforgalom is. Ily módon Magyarország termelése megháromszorozható.

A pénzforgalom meggyorsításának egyik eszköze, hogy az állam, a városok a tőlük járó összegeket gyorsan utalják ki.

Szükséges volna, hogy a munkások, tisztviselők fizetése ne a hét és hónap meghatározott napján folyósíttassék hanem úgy, hogy a hét és hó minden napjára egyenlően felosztva történjenek a fizetések.

Házbéreknek havonként, annuitásoknak negyedévenként kellene fizetésre kerülni. Az állam, a városok, köz- és magántestületek, kereskedők, magánemberek nagyobb kamatfizetési kötelezettségeinek összegszerűleg fel kellene osztva lenni az év minél több napjára.

A csekk minél nagyobb elterjesztése végett biztosítani kellene a csekk használóinak minden lehető kedvezményt. A csekklapokat díjtalanul kellene adni és a csekk számlatulajdonosok mentesítendőkk lennének minden kezelési az egyéb költségek alól.

A csekk szolgálat állandósítandó volna oly módon, hogy bizonyos forgalmasabb helyeken az állam és pénzintézetek csekkosztályai a feleknek rendelkezésére állanak a napnak mind a 24 órájában és vásár- és ünnepnapon is.

A csekk számlán lévő összegek után $\frac{1}{2}\%$ -kal magasabb kamat lenne megtérítendő, mint a takarékbetétek után.

3.

Az Unió pénzürendszere tette lehetővé kezdetétől fogva — az összes pénzürendszerek közül — a legtöbb vállalkozást, a legtöbb munkaalkalmat.

Az Unió kezdettől fogva azon helyes úton haladt, hogy megfelelő pénzürendszerrel létesíteni lehet a legtöbb munkaalkalmat. Ezért — eleinte, mint tőkeszegény országban — a súly a jegykibocsátáson fektült. A letéti banküzlet csak az utóbbi néhány évtizedben fejlődött ki, amikor már megindult erősebben a tőkeképződés folyamata.

Hogy célját — minél több munkaalkalom létesítését — elérje az Unió oly mélyen nyúlt bele a bankok szabályozásába, mint egy állani sem. Pedig egyébként a leghabababb mozgást engedti meg polgárainak politikai, gazdasági és vallási téren.

Megtiltotta az Unió jegykibocsátó bankjainak fiókok létesítését. Ezzel okot szogáltatott arra, hogy elszaporodjanak és decentralizálódjanak. Ily körülmények között a jegykibocsátó bankok között erős verseny támadt, hogy ügyfeleiket minél jobb és olcsóbb kölcsönökkel lássák el. A közvetlen összeköttetés a hitelgénylőkkel is olcsóbbá tette a kölcsönt és az igények jobb kielégítését tette lehetővé.

A törvény azon intézkedése, hogy a bank egy ügyfélnek legfeljebb csak az alaptőkéjének 10%-ig terjedhető kölcsönt nyújthat arra indította a bankokat, hogy minél több ügyfelet keressenek.

Az egyesültállamokbeli jegybankoknak, hogy kellő nyereséget érheszenek el arra kellett törekedniök, hogy állandóan összes jegyeik forgalomban maradjanak. Ezzel azonban lehetővé tették a legtöbb vállalkozást, a legtöbb munkaalkalmat. Ez az előny ugyan azzal a hát-

ránnyal is járt, hogy a bankok a legnagyobb expanzióval dolgoztak s így nem voltak tartalékaik, minek folytán rendkívüli esetekben válságok állottak elő.

Ezt a hátrányt azonban sokszorosan felülmutta az az előny, hogy normális időkben a legtöbb munkaalkalmat tették lehetővé az összes létező pénzrendszerek között.

Az Unió pénzrendszerének fenti hibáját az 1913-ban hozott Federal Reserve Akt törvény helyesbítette úgy, hogy alkalom és lehetőség nyújtatik a gazdasági élet változó szükségleteinek megfelelően a piacot pénzzel ellátani. Ugyanis ha nagyobb mennyiségű arany vonatik el a bankoktól, ennek pénzszükítő hatását a belföldi forgalom nem érzi, mert állami kötvények alapján megadatik a lehetőség pénz kibocsátására és így ellátható a piac kellő mennyiségű forgalmi eszközzel.

A Federal Reserve törvényt is azon legfőbb szempont vezeti, hogy lehetőség nyújtassék a termelés lehető legnagyobb kifejtésére. Ugyanis e törvény szerint a váltó tétetett a bankjegykibocsátás alapjává és nagy könnyítések tétettek váltóhitelek nyújtásában.

Az F. R. törvény alapján az új bankjegyek kibocsátásán kívül a 720 millió dollárt kitevő régi bankjegyek is forgalomban maradtak és csak 20 év eltelte után vonatnak ki a forgalomból.

Az F. R. törvény szerint az államnak rendelkezésére áll hitel olcsón és nagy mennyiségben. így azután az állami mindazon befektetéseket létesítheti, amelyek csak szükségesek a köz érdekében és így megteremti a leghatalmasabb munkaalkalmakat. De az államon kívül pénzhez juthat a magángazdaság is és így itt is megadatik a lehetőség a legnagyobb munkaalkalmakra.

Az Unió törvényei szerint lehetséges egy aranydollár alapján hitelt nyújtani negyven dollár erejéig annak dacára, hogy az Unióban a betéteknek is fedezve kell lenniök.

Az Unió pénzrendszere legfőbb oka annak, hogy az Egyesült Államok a világ gazdaságilag legelőrehaladottabb államává lett.

Ezen elért eredmények azonban meg volnának sokszorozhatók, ha az Unió a még rendelkezésre álló forgalmi eszközöket teljes egészükben igénybe venné és az összmunkaerő legjobb kihasználásával — igénybevévén a 6 millió felüli munkanélkülit is — mindazon berendezéseket létesítené, melyek létesíthetők óriási forgalmi eszközei birtokában és azok legjobb kihasználásával.

Az Unió aranykészlete ugyanis 4 milliárd dollár volt 1929-ben. Ez alapon 160 milliárd dollár hitel nyújtható. Azonban ennek alig

egyharmada használtatott ki dacára, hogy a tőzsde vette igénybe a forgalmi eszközök öthatodát.

Az Unió aranya és pénzrendszere alapján tehát lehetséges oly mennyiségű forgalmi eszköz megteremtése, melyekkel hatalmas termelése megháromszorozható, illetőleg termelése háromszorosának forgalma lebonyolítható. Ha pedig tőzsdéinek forgalma lecsökkentenék a tényleges szállítások lebonyolítására, akkor mai termelése tíz-tizenöt-szörösének forgalma volna lebonyolítható.

Munkaalkalmakban nincs és nem is lehet hiány, mert minél fejlettebb valamely állam gazdasága annál hatalmasabb munkaalkalmak várnak még kivitelre. Itt ugyanaz a helyzet, mint a tudásnál. Mennél többet tud valaki annál jobban szükségét érzi annak, hogy még többet tanuljon, mert a tudás mezeje végtelen. De az emberi szükségletek is! És így az azok kielégítésére szükséges munkaalkalmak is.

Az Unióban is azért nem történt meg termelésének olymértű fokozása, melyre képes volna anyagai, munkaerői és forgalmi eszközei folytatólag, mert az Unió gazdasági életének vezetői sem tudják, hogy a mindenkori összmunkaerő foglalkoztatása által oly értékek létesíthetők, melyekből minden közérdekű befektetés fedezhető még, ha ezen befektetések nem is járnak közvetlen haszonnal vagy nem olyannal, mely megfelel az átlagos vállalkozói nyereségnek.

Már pedig ameddig az összmunkaerő foglalkoztatva nincs, vevők sincsenek mindazon cikkekre, amelyek csak*előállíthatók.

Csak a mindenkori összes munkaerő foglalkoztatása teszi abszolút egészségessé a közgazdasági testet.

Hogy mily hihetetlen gyorsasággal lenne fokozható a termelés, ha mindenütt a legjobb gépek alkalmaztatnának azt igazolja Herztka T. számítása (14. oldal.)

4.

Szükséges lesz a tőzsdét megszabályozni úgy, hogy üzletek kötése csak tényleges szállításokra irányulhasson. Így az aleatorius elem kizáratnák a közgazdaságból és a tőzsdék forgalma lecsökkenne a tényleges szükségletek kielégítésére. Mivel pedig a tőzsdén az aleatorius elem az, mely a forgalmat megtízszerezi — óriási összegek fognak felszabadulni a produktív munka céljaira.

Igazolja ezt, hogy például 1928-ban csak a newyorki tőzsde tagjai 6½ milliárd dollárt vettek igénybe lombard célokra. Az Unióban 1924-től 1927-ig folyósított kölcsönöknek csak 17.3%-a, vagyis

egyhatoda fordítottat kereskedelmi és ipari célokra, a többi a tőzsde forgalmának lebonyolítására.

A tőzsdéket azzal szokták igazolni, hogy nagy összegek csak a tőzsde útján hozhatók össze. Azonban az itt 1—7-ig felsorolt eszközök igénybevételével produktív célokra az eddig előfordult legnagyobb finanszírozási összegek sokszorosai lesznek a legnagyobb könnyűséggel megszerezhetők.

5.

Szükséges lesz a korlátlan munkaalkalmak folytán óriási módon növekvő földjáraadéknak az eddiginél nagyobb mérvben emelkedő részét igénybevenni munkaalkalmak létesítésére. Mert ez a nagyobb-mérvű földjáraadékemelés csakis a korlátlan munkaalkalmak eredménye

Ezzel az a cél is eléretik, hogy a föld- és telekspekuláció megszűnne s így az itt felhasznált óriási összegek is felszabadulnának a produktív munka céljaira.

6.

A pénzmennyiség szaporításának egyik eszköze az is, hogy a bankjegyek gyakrabban vonassak ki a forgalomból kicserélés végett. Ezzel megakadályoztatik az is, hogy nagyon elhasznált és hamis bankjegyek legyenek forgalomban.

A kicserélés főjelentősége azonban abban rejlik, hogy pótoltatnak a megsemmisült, elveszett és teaurált bankjegyek, melyek tehát hiányoznak a forgalomból.

A régi jegyek átcserélése hosszabb határidőhöz köthető ameddig a régi jegyek is forgalomban maradnak s így ezekkel is növelhető a forgalmi eszközök száma.

7.

Legújában a jegybankok a bankjegyek fedezetéül szolgáló aranyat aranyra szóló devizákkal helyettesítik és ezáltal kamatvesztésegtől mentesülnek. Ami azonban sokkal fontosabb ezzel eléretik, hogy kevesebb arany szükségeltetik pénz céljaira.

8.

Ha azután mindezen intézkedések sem volnának elegendők a hatványozottan megnevekedett forgalom lebonyolítására kerülhetne sor — azon pénzrendszer bevezetésére, mely nem egy árún, az aranyon, hanem az összes árukon alapszik, vagyis — a papírpénzre.

Igaz a papírpénz roppant hatalmat jelent a kormány kezében. De ha már olyan hatalmas lesz termelés, hogy forgalmának lebonyolítására az 1—7. alatt felsorolt intézkedések következtében megnövekedett forgalmi eszközök sem lesznek elegendők — akkor már hosszabb ideje foglalkoztatva lesz az összmunkaerő és az ennek folytáni nagy kereslet munkaerőkben minden embert nagy jövedelemhez fog juttatni és teljesen függetlenné tenni. Már pedig ily független és jólkereső tömegek nem lesznek megvesztegethetők, azokra nem lehet erőszakot gyakorolni és kellő műveltséggel is fognak bírni, hogy megteveszthetők ne legyenek.

Csak akkor nem lesz elegendő — az arany alapján az 1—7. alattiak segítségével sem — a forgalmi eszközök mennyisége az összmunkaerő foglalkoztatására, ha az eddig gazdasági fejlődésükben elmaradt népek, mint a kínaiak, indusok stb. is áttérnek az összmunkaerő legtermelékenyebb foglalkoztatására. És akkor sem lesz elegendő, ha az összmunkaerő már hosszabb ideig lesz foglalkoztatva, mert az ennek folytán igen magasra emelkedő munkabérek roppant mennyiségű pénzeszközöket fognak igényelni.

Aranypénz, papírpénz.

Az aranypénz jelentősége roppant mérvben túloztatik úgy a bel-, de különösen a külforgalom tekintetében.

Az aranyvalutás országokban is a pénz vételereje a döntő. Ez pedig annál nagyobb minél termelékenyebb valamely ország termelése. Így az Unióban is aranyvaluta van mégis a világáruk alakulásánál a dollár vételereje a döntő. Ez pedig azért nagy, mert az Unió jól és olcsón tud termelni nagy tömegekben.

Ezért mondja Mac Kenna neves angol közgazdász, hogy a világforgalom nem arany-, hanem dollárstandardon nyugszik.

Az arany azért tartatik ideális pénzanyagnak, mert a legnagyobb értékállandsággal bír. Ez azonban nem áll.

I. Fischer kimutatja, hogy infláció lehetséges aranyvaluta mellett is. 1929 elején egy dollárral csak annyit lehetett vásárolni, mint a háború kitörése előtt 70 centért, vagyis a dollár vételereje ezen idő alatt 40%-kal csökkent. Kiszámítja továbbá, hogy 1896-tól 1920-ig az áruknak dollárokból kifejezett árai megnégyszereződtek. Viszont azonban 1920-tól 1930-ig erősen csökkentek.

Az aranyvaluta nem állhat fenn tartósan már azért sem, mert nem lehetetlen, hogy a közeljövőben az arany előállítható lesz folyton csökkenő árakkal korlátlan mennyiségben más kevésbé értékes anyagból. Tudományosan a kérdés meg van oldva, mert H. Nagakon tokiói professzor készített aranyat vegytiszta higanyból olyképen, hogy azt intenzív elektromos műveletnek vetette alá.

De megtörténhetik máról holnapra új, nagy és gazdag aranyterületek felfedezése.

Claude George francia tudós azt mondja, hogy a tengeri víz minden köbmétere körülbelül tíz fillér értékű tiszta aranyat tartalmaz. Gyakorlati értéke ennek a megállapításnak nincs, mert tíz fillérnél sokkal többbe kerül egy köbméter tengervízből az aranyat kitermelni. Ezt Claude tanár maga is beismeri, de azt állítja, hogy a palesztinai Holt-tenger, — amelynek sótartalma az erős párolgás folytán negyvenszer akkora, mint minden más tengervize — aranyban is legalább húszszor többet tartalmaz, mint az óceánok vize. Minthogy pedig a Holttenger vize százharminc köbkilométer az ő becslése szerint ebben háromszázmilliárd pengő értékű arany van.

Vagy lehetséges, hogyha megindul a gazdasági tevékenység oly mérvben, melyre bennünket a létező összmunkaerő és a technika mai fejlettsége képesít és ha a ma még gazdaságilag elmaradt népek is rálépnek erre az útra — mindezek oly óriási keresletet fognak előidézni aranyban, hogy ennek következtében ára roppantul felmegy, ami az árakban katasztrofális forradalmakat létesítene.

De ezen gazdasági fejlődés megindulása esetén óriási kereslet indulna meg az arany, mint árú iránt is ipari és fényűzési célokra, ami szintén csak fokozná az arany árának emelkedését.

Az aranyvaluta eddig is csak azért tarthatta magát, mert magja folyton kisebbedett. Legújabban pedig az aranystandard helyett az aranydevizastandardra tért át a legtöbb jegybank. Ez annyit jelent, hogy a bankjegyek fedezete arany helyett részben aranyra szóló deviza is lehet.

Ennek a fejlődésnek oda kell vezetni, hogy a bankjegyek fedezetül túlnyomó nagy részben csak a devizák fognak szolgálni. És ez teljesen elegendő is lesz a likviditáshoz. Mert az aranyat senki sem akarja, ha megvan a garancia arra, hogy a bankjegyek értékállóak és értük minden árú kapható.

Az arany roppant jelentősége abban áll, hogy eddig legbiztosabb eszköze volt annak, hogy a pénz önkényesen és tetszés szerinti mennyiségben nem volt kibocsátható.

Ha ez más úton is el lesz érhető az arany, mint pénzügynek szerepe megszűnik. Addig is míg ezen cél elérését a papírpénz legkönnyebben megvalósíthatja átmenetül szolgálhat az 1—7. (15—19. oldal) alatti eszközökkel jobban kihasználható aranyvaluta.

Az aranyvalutánál roppant fontossággal bír az arany, illetőleg a devizának megszerzése külkereskedelem útján. Így ugyanis megszerzhető az az arany mennyiség, melynek révén a termelés kiter-

jesztéséhez szükséges forgalmi eszközök fokozatosan megteremthetők oly mérvben, hogy ezek által az összmunkaerő foglalkoztatható lesz.

Ha például Magyarország 10 millió dollár értékű devizát tud megszerezni, akkor ez alapon az Unió pénzürendszere szerint ez összeg negyvenszereséig terjedhető hitel, vagyis 400 millió dollár (kh. 2400 millió pengő) hitel nyújtható.

Ha nagyobb fizetések teljesítendőek külföldre, — melyekre vonatkozó külföldi hitel nem szerezhető meg — akkor az aranyvalutás országokból sok arany megy ki. Megsökkennvén azonban az aranykészlet a hitel megszoríttatik és ami van az is drága. Kivételt képez az aranyvalutás országok közül az Unió, mely ily esetben is az F. R. rendszer folytán — állampapírok vásárlásával — kellő mennyiségben tud forgalmi eszközöket a gazdasági élet rendelkezésére bocsátani.

A hitel megszorítása és drágaságának következménye, hogy az áruk és értékpapírok ára esik. így áll elő nagyobb áruexport, melyért megszerezhetőek a devizák, melyekkel viszont arany szerezhető.

A külföldi fizetésekhez szükséges arany mennyiség azonban sokkal könnyebben megszerezhető oly országokban, hol minden körülmény között, tehát akkor is, ha sok arany megy ki külföldre — ez különösen papírvalutás országokban létesíthető — kapható olcsó és kellő mennyiségű pénz produktív célokra.

Ennek folytán ugyanis nagymennyiségű áru termelhető, mely külföldre eladtván azzal a külföldi tartozás kifizethető. Előnyös ez az ország közgazdaságára még az esetben is, ha az áruk külföldre csak veszteséggel adhatók el. Figyelembe veendő ugyanis, hogy sokat, tehát nagyban termelő ország olcsón is termel. Már pedig oly ország, hol sok a munkaalkalom ott nagy a belföldi fogyasztás és így nagymennyiségű áru termelhető és adható el. így például az Unióban a termelésnek csak 5—10/6-a kerül külforgalomba. Ha tehát az össztermelés egy kis részének kisebb részét — mert legfeljebb arról lehet szó, hogy a külforgalom kisebb részét kitevő áruk adassanak el veszteségre — szükséges külföldre eladni veszteséggel ezt a közgazdaság még sem érzi.

Ha azonban a megszorított termelés folytatni kisebb termelés dacára nagyobb lesz az export, mint a nagyobb termelésnél — ez az az ország elszegényedésének jele —, mert az ország kénytelen belső fogyasztását korlátozni.

Nagyon szomorú tünete egy ország közgazdaságának, hogy kisebb termelés dacára az áruk árai esnek. Ez annak a jele, hogy a termelés csökkenésénél még nagyobb mérvben csökkent a kereső- és ezzel a fogyasztási képesség.

Passzív szaldót arannyal csak azon országok fizethetik ki, melyek aranyat sokkal nagyobb mérvben termelnek, mint arra szükségük van, mint Amerika, Ausztrália, Afrika. Más területeknél azonban azon fekszik a súly, hogy sok és értékes árú termeltessék, melyeket a külföld is szívesen vásárol s melyekért cserébe minden kapható, arany is.

Az eddig előadottak igazolják, hogy aranyvaluta mellett is lehetséges a mai áruforgalom 3—6-szorosának lebonyolításához szükséges forgalmi eszközök előteremtése.

Az ideális pénzeszközt azonban a papírpénz képezi, mert ez legkönnyebben, legolcsóbban és minden külföldi segítség nélkül megszerzhető.

A papírpénz használatát azonban elvetik a közgazdászok. Azt mondják, hogy a papírpénz kibocsátásánál el nem kerülhető annak túlzásba vitele, ez pedig az árak emelkedésére vezet és végül a gazdasági életben teljes káosz áll be. Ezt igazolja a háború alatt és után kibocsátott rengeteg papírpénz eredménye.

Ez az indokolás azonban nem áll meg.

A papírpénz teljes tökéletességgel eszközölte hivatását a háború alatt is, mely abban áll, hogy általános értékmérőt és csereszközt képezzen. A bajokat csak a papírpénz rossz kezelése és rosszul való felhasználása okozta.

Az árak emelkedését a világháború alatt nem a papírpénz okozta. Hanem okozta az, hogy a háború alatt minden áruból sokkal kevesebb volt előállítható, mint amennyit a fogyasztás igényelt. Az így előálló csekély kínálat a nagy kereslettel szemben okozta az árak óriási emelkedését. Az ennek folytán megnagyobbodott árral bíró árúk forgalmának lebonyolítására sokkal nagyobb mennyiségű pénzre lévén szükség ez okozta a papírpénznek mind nagyobb mérvben való kibocsátását.

A papírpénz megszorodása tehát ez esetben nem oka, hanem következménye volt az árak emelkedésének. Az árak emelkedtek volna az esetben is, ha az állam kizárólag aranypénzt bocsátott volna forgalomba feltéve, ha a kereslet meghaladta volna a kínálatot. És valóban, a világháborúban a semleges országokban is roppantul emelkedett a nagy kereslet folytán az arannyal fizetett árúk ára is.

Tény, hogy a háború alatt és után kibocsátott papírpénz roppantul elértéktelenedett. Ez azonban nem következett volna be, ha az produktív célokra használtatott volna fel. A háborús célokra fordított pénz azonban nemcsak, hogy improduktív célokra használtatott, de legnagyobb részben a javak pusztítását szolgálta.

A papírpénznek az aranypénzzel szemben az az óriási előnye van, hogy alig kerül valamibe. Költségei csak a papír anyagának és a nyomtatásnak költségei. Másik nagy előnye, hogy arányosítható a rmiimindenkori szükséglethez.

A papírpénz költségei évi $\frac{1}{2}\%$ -ból kikerülnek. Az ily olcsó pénznek következő előnyei volnának:

Oly olcsón tudna termelni, hogy versenyképesség tekintetében messze felette állana a régi, drága pénzzel dolgozó államok közgazdaságának.

Az államadósságok kamatainak $\frac{1}{2}\%$ -ra csökkenése folytán az állam nagyon sokat megtakarítana.

A nagy forgalom által igényelt és állandóan forgalomban maradó papírpénz az állam részére kamat nélküli és soha vissza nem fizetendő kölcsönt képezne. Ezen kölcsönök oly munkák létesítésére volnának fordíthatók, melyek nagyon fontosak, de közvetlen hasznot nem hoznak, mint például utak építése, nagyszabású tudományos kísérletek, stb.

A kezelési költségekkel és az esetleges veszteségeket is beleszámítva $1\frac{1}{2}$ —2% kamattal rendelkezésre lehetne bocsátani a papírpénzt a közgazdasági életnek. így pedig lehetséges és nyereséges lenne sok oly munkaalkalom, melyek eddig alacsony jövedelmezőségük folytán nem voltak létesíthetők.

A papírpénz ezen óriási előnyei eddig nem érvényesültek, meri azt hitték, elegendő a papírpénzt korlátlan mennyiségben kinyomatni és semmi egyébbel nem kell törődni. Ennek természetesen a papírpénz teljes elértéktelenedését kellett eredményezni.

Hogy a papírpénz szerepét ideálisan betölthesse ehhez szükséges

1. Hogy értéke teljes fedezettel bírjon;
2. Hogy mennyisége igazodjon a mindenkori forgalom szükségleteihez.

ad 1.

Ha az állam a papírpénz által rendelkezésére álló tőkeerőt arra fordítja, hogy az produktive befektessék az országnak gazdasági és kulturális tekintetben folyton fokozódólag magasabb nivóra emelésére, — ez esetben meg lesz a papírpénz fedezete az így létesített értékek

ben. Sőt így a papírpénznek nemcsak 100%-os, hanem X-szer 100%-os fedezése érhető el.

Tegyük fel például, hogy egy országnak 30 milliárd pengőre van szüksége hogy minden gazdasági és kulturális berendezéssel legtökéletesebben ellátassék.

E célból az állam kinyomat 6 milliárd pengő papírpénzt. Mikor ez összeg erejéig a befektetések megtörténtek, a 6 milliárd pengő is átment a vállalkozók és munkások kezébe. Ez a pénz azonban legnagyobb részben visszaönlök a bankokba — kivéve azt a részt, melyet a forgalom állandóan lekötve tart — és így ezen kis rész kivételével ismét rendelkezésre áll befektetési célokra.

A folytatatólagos befektetésekre az állam nem bocsát ki ismét papírpénzt feltéve, ha a forgalom ezt nem igényli, hanem a bankokba visszafolyt összegeket veszi fel kölcsönként. S így ismételhető ez a ténykedés mindaddig míg a 30 milliárd pengőben előirányzott beruházás végre nem hajtattott.

Mindezek eredményeképp az állam a forgalomba hozott 6—7 milliárd pengő papírpénzzel 30 milliárd pengő értéket létesített. S így a forgalomba hozott papírpénz a létesített értékekkel 500[^] erejéig fedezve van.

ad 2.

Hogy a papírpénz szerepét betölthesse, ahhoz másodsorban az szükséges, hogy mennyisége igazodjon a mindenkori forgalom nagyságához. Ez úgy lesz elérhető, hogy az állam, ha a forgalom újabb pénzmennyiségeket igényel azokat kinyomatja és a forgalomnak kellő fedezet mellett rendelkezésre bocsátja.

Ha nagyobb mennyiség lesz forgalomban a szükségelnél akkor az állam megfelelő mennyiséget elvon a forgalomból kölcsön útján és azt produktív befektetésekre fordítja. Ha az az eset következne be — ami elképzelhetetlen —, hogy az állam nem tudja a kölcsönként felveendő összegeket produktíve befektetni akkor az igen alacsony kamat mellett felvett pénzt felhasználatlanul tartalékban tartja. Az igen alacsony kamatok fejében fizetett és a közösség által viselt költség megéri ezt az áldozatot, mert megkíméli a közösséget a nagy árhullámzások által okozott igazságtalan áldozatoktól.

A mindenkori forgalom ellátására szükséges pénzeszközökön

kívül azonban szükséges még, hogy minden munkaerő foglalkozást találjon, mert csak így adhatók el a termelt áruk.

A magángazdaság azonban ma még nem tudja az egész munkaerőt foglalkoztatni.

Az állam és közületeknek kell közbelépni, hogy mindazon munkaalkalmakat létesítsék, amelyek csak előbbre vihetik az országot gazdasági vagy kulturális téren, még ha közvetlen jövedelmezőséggel egyáltalán nem bírnak vagy nem oly mértékben, mely megfelel az átlagos vállalkozói nyereségnek.

De éppen ezen munkaalkalmak képezik alapját annak, hogy egyrészt más munkaágak termelvényeiket eladhassák, másrészt bizonyos idő eltelt után ezen befektetések által létesített jövedelemtöbblet sokszorosán megtéríti az eszközölt befektetéseket.

Ezek azon kiadások, melyeket az állam arra fordít, hogy az ország közlekedése, termelésének minden ága, igazságszolgáltatása, közigazgatása, közegészségügye, közoktatása stb. folyton tökéletesbítették és a tudományok fejlesztésére minden megtörténjék ami csak a rendelkezésre álló anyagok, munkaerők és a tudomány és technika fejlettsége folytán lehetséges.

Egy vállalat felszerelése modern gépekkel, eszközökkel munkameg- és beosztással rentábilis, ha a befektetés annuitásán kívül marad nyereség a vállalkozónak. Csak az szükséges, hogy a megnagyobbodott termelés a piacon eladható legyen.

Mikor munkaalkalmakat teremtünk a mindenkori összes munkaerő részére akkor nemcsak azt értük el, hogy a produkció megnagyobbodott, de egyidejűleg piacot teremtünk az egész termelésnek nagy mértékben fizetőképessé tévén minden embert.

A korlátlan munkaalkalmak létesítéséhez szükséges befektetések fedezetei_c

A.

A termelés értékének emelkedése.

Magyarország termelésének értéke 1930-ban 4 milliárd pengőre «esültetett. Azonban a mindenkori összes munkaerő részére munkaalkalmak létesítésével, mindenütt a legtökéletesebb gépek beállításával, legjobb munkamódszerek és munkamegosztás alkalmazásával bizonyos idő elteltével lehetséges lesz a maximumát előállítani annak amire csak technikailag képesek vagyunk.

Ez a mai termelési értéknek legalább tizenötszöröse ami azonban nem úgy értendő, hogy mindenből ami ma termeltetik annak tizenötszöröse fog termeltetni. Ugyanis a maximális termelés kifejtése mellett ez úgy fog történni, hogy egyes cikkekből csak a mainak kétszerese, másoknak háromszorosa, ötszöröse, tízszerese, sokaknak azonban százszorosa is fog termeltetni. Így különösen sokszorosa fog termeltetni azon cikkeknek, melyeket ma csak a jobb anyagi viszonyok között lévőök fogyaszthatnak. Végeredményben előállítható lesz tehát
 $4 \text{ milliárd} \times 15 = 60 \text{ milliárd}$ pengő évi érték. Ebből levonva a

mai 4 milliárd pengő értékű termelést marad 56 milliárd pengő többtermelési érték. Ha ennek felét vesszük, mint annuitást, vagyis 28 milliárd pengőt s így a termelt többletérték felét használjuk törlesztési célra — alapul véve 8%-os annuitást — 350 milliárd pengő tőkebefektetés törlesztése van biztosítva.

Ennyi befektetéssel pedig nem tizenötször, hanem $17\frac{1}{2}$ -8szer annyi bányát, kohót, épületet, közlekedési eszközöket, gépeket és általában ingó javakat termelhetünk, mint amennyi 1930-ban létezett Csonka-Magyarországon és melyek a földdel és munkaerővel együtt az értékek termelésének forrásai voltak.

Ugyanis 1930-ban Magyarország összes vagyona a pusztta földön kívül 20 milliárd pengőre becsültetett. Mivel pedig 350 milliárd pengőben a 20 milliárd $17\frac{1}{2}$ -szer foglaltatik ezen az 1930. évben létezettnél $17\frac{1}{2}$ -szer nagyobb tőkebefektetéssel legalább is $17\frac{1}{2}$ -szer többet produkálhatnánk. Sőt ennél sokkal többet, mert aránytalanul nagyobb lesz a termelési eredmény, ha a legmodernebb berendezésekkel és nagy tömegben termelünk.

A kapitalista gazdasági rendben — az emberek 90%-nak kis vételereje folytán — a legtöbb termelési ágban túltermelés van. Ezért sok termelő nem tud fizetni pedig befektetett tőkájének annuitását két vagy többszörösen meghaladó értékű árukat tudna termelni, ha azokra fizetőképes fogyasztói lennének.

A laboralista gazdasági rendben ez a helyzet megszűnik, mert ott nem lehet semmiben sem túltermelés — mint ezt a 3. oldalon bebizonyítom — és ezért minden áru készpénzt jelent és azért is, mert megfelelő mennyiségű forgalmi eszköz áll a piac rendelkezésére.

a) A munkabérek emelkedése.

A mindenkori összmunkaerő részére munkaalkalmak szolgáltatásával a munkaerő iránti óriási kereslet folytán a munkabér nagyon magas lesz. Fel fog emelkedni a mainak legalább tizenötszörösére, akkor, ha a termelés értéke a mainak tizenötszöröse lesz.

Lesz tehát ez esetben Magyarországon az átlagos munkabér: 3 pengőX15 — 45 pengő. Számítva pedig 3 millió dolgozót és egy évben 250 munkanapot lesz: $3 \text{ millió} \times 45 \times 250 = 33.750 \text{ millió}$ pengő.

melyből levonva a mai termelés mellett munkabérekre kifizetett kétezermillió pengőt, az elért többletmunkabér 31.750 millió pengő.

Ha ezen többletmunkabér felét fordítjuk tőketörlesztésre úgy adva van a leghatalmasabb befektetések fedezete, amely csak szükséges a mindenkori összmunkaerő foglalkoztatására.

b) Értékek, melyek veszendőbe mennek, ha nincs foglalkoztatva az összmunkaerő. (Túltermelés, válságok, sztrájkok és nagy árhullámzások által előidézett értékpusztulások.)

Ma óriási veszteségek állnak elő sztrájkok, nagy árhullámzások folytán, melyek azért létesülnek, mert nincs biztosítva az összmunkaerő foglalkoztatása.

Hogy a sztrájkok folytán mily óriási károsodások állhatnak elő, annak egy példája, hogy Angliában a legutóbbi hatalmas szénsztrájk 160 millió font kárt okozott.

c) Egyéb különféle fedezeti források.

Abban az országban, hol korlátlan munkaalkalmak lesznek nem lesz ok háborúra, mert ily országban az emberek intézményesen biztosított kereseti lehetőségeik folytán elégedettek lesznek. Az ily országok lényegéhez fog tartozni a pacifizmus. Ennek dacára ezek annyi- val hatalmasabbak és fejlettebbek lesznek szomszédaiknál, — melyek nem ezen rendszer alapján állanak — hogy ezek nem is gondolhatnak komolyan eredményesen szembeszállhatni vele. Ugyanis a háborút ma és a jövőben még inkább a legmodernebb, legjobb hatásfokkal bíró anyagok, eszközök és gépek tömege dönti el. És ezekkel fog rendelkezni a laboralista állam.

A háború lehetetlenné tételével óriási értékek fognak megtaka-

rítatni. A világháború és az utána következő forradalmak csak Németországnak 130 milliárdba kerültek.

A korlátlan munkalehetőségek korában különösen jövedelmezők lesznek azon üzemek, melyekben a költségek csak kis mérvben szaporodnak, ha az üzem teljes egészében kihasználják. Így például a vasutak, hajók és általában a közlekedési eszközök, raktárak, színházak stb. Németországban a vasutak kétszer annyi terhet és négyszer annyi személyt tudnának szállítani, mint amennyit tényleg szállítanak. Ennek pedig az az oka, hogy aránytalanul oszlik meg a forgalom. Ezt meg főként az okozza, hogy az emberek keresőképessége is nagyon aránytalanul változik attól függően, hogy vannak-e munkaalkalmak vagy nem?

B.

A földjáradék.

A föld értékelkedésének oka az emelkedő népesség és az ez által létesített produktív munkák. A földjáradékot tehát a földtulajdonos minden munka és kockázat nélkül élvezi, mivel ez nem az ő, hanem a köz munkájának eredménye.

Aki a magántulajdon elvén áll nem helyeselheti a teljes földjáradék igénybevételét még a köz céljaira sem, mint ez H. George szerint szükséges lenne. Azonban jogos a földjáradék azon részének teljes egészében való igénybevétele a köz céljaira, melynek nagysága meghaladja a legutóbbi évek emelkedésének összegét. Az eddigi összegeknek megfelelő földjáradék megadóztatása megmaradhatna a mai alapon.

A földjáradék felhasználásának fenti módja ellen a földtulajdonosoknak sem lehet kifogása, mert ők földjáradékukat az utóbbi évek emelkedési összegének megfelelőleg megkapnák. Ez részükre még nagy előny. Ugyanis a kapitalisztikus rendszernél nagyon gyakran megtörténik, hogy az ezen rendszerrel együtt járó válságok, háborúk megcsökkentik a produktív munkalehetőségeket és ennek folytán a földjáradék nemhogy emelkedne az eddigi arányokban, de erősen csökken.

A földjádék óriási értékeket teremt. Igazolják ezt a következő adatok;

A. Steinmann Bucher: Das Reich Deutschland 1914. című munkájában előadja, hogy Németország nemzeti vagyona csak a tiszta földértéket számítva mezőgazdasági birtokokban 50 milliárd márka. A városi ingatlanok beépítetlen részének értéke szintén 50 milliárd márka. S így az összes földérték 100 milliárd márka.

A nagyvárosok telkeinek értéke Németországban rohamosan emelkedett. Berlin telkeinek értéke 1850-ben csak $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$ -át tette ki 1914-iki értékének. Berlin 1871 óta lakóinak számát megháromszorozta, de telkeinek értékét ugyanezen idő alatt meghúszszorozta.

Németországnak Berlin után következő kilenc legnagyobb városa is lakosságát 1871-től 1914-ig több, mint megháromszorozta, sőt némelyek ez idő alatt lakosságukat megnyolcszorozták.

Fentiek szerint Berlin telkeinek értéke 64 év alatt 100—200-szorosra, átlagban tehát százötvenszeresére emelkedett és legalább ennyire emelkedett a kilenc utána következő legnagyobb város telkeinek értéke is. Ez összesen 15.000%-nak és évi 234%-nak felel meg. Vegyük azonban az összes városi telkek értékének emelkedését ugyanezen időre csak évi 103%-nak, vagyis 64 év alatt összesen 6667%-nak.

A mezőgazdasági ingatlanok értékének emelkedését Steinmann Bücher felére teszi a városiakénak, vagyis ez kitenne 64 év alatt 3333 %-ot.

A fenti kettőt egybevetve és arányosítva Németország összes pusztá földingatlanainak értékemelkedése 5000%.

1850-től 1914-ig terjedő időszak Németországnak nagy fellendülési, vagyis az a kora, mikor aránylag sok munkaalkalom volt. Ha a dolgozóknak kevesebb munkaalkalom állott volna rendelkezésére, úgy ennek megfelelőleg kisebb is lett volna a földjádék emelkedése. Ha pedig oly nagy lett volna, mely állandóan igénybevette volna az összmunkaerőt úgy a tényleg létesített munkateljesítmények sokszorosát lehetett volna elvégezni s ennek megfelelőleg emelkedett volna hatalmasan a földjádék.

Ugyanis a munkabér ez esetben nagyon felemelkedett volna és ezért mindenütt alkalmaztattak volna a munkamegtakarító berendezések úgy, hogy legalább is azt a — illetőleg jóval nagyobb — termelékenységet lehetett volna elérni, mint az Egyesült Államokban, melyeknek termelékenysége háromszor akkora, mint Németországé.

Az Egyesült Államokban ugyanis egy munkásra háromszor annyi érték termelése esik, mint Németországban. Ha tehát a munka terme-

lékenysége Németországban oly magasra fejlődött volna, mint az Egyesült Államokban ennek megfelelően a földérték is háromszorosára emelkedett volna a tényleg elértnek.

Ahol a munkaalkalmak csökkennek ott a földérték is fokozatosan csökken, míg egyszer csak megközelíti a nullát. így lett az Euphrates és Tigris közötti nagyértékű földek értéke is majdnem nullává és a történelem rengeteg sok ily esetről tud.

Az 1850-től 1914-ig terjedő idő alatt Németország földjeinek értéke felemelkedett 2 milliárd márkáról 100 milliárd márkára. Tehát a földjáradék 64 év alatt 98 milliárddal emelkedett, egy évre tehát $(98:64) = 1.5$ milliárd márkát tesz ki a földjáradék emelkedése.

1786-tól 1850-ig terjedő 64 év alatt 2 milliárdot tesz ki a földjáradék emelkedése még ha nulla földjáradékból is indulunk ki. Egy évre eső földjáradék-emelkedés tehát $(2000:64) = 0.31$ milliárd. Ez összeget levonva az 1850-től 1914-ig terjedő korszaknak egy évre eső 1.5 milliárd földjáradékemelkedéséből $(1.5 - 0.31)$ évi 1.29 milliárdot kapunk.

Ez az az összeg, mely évenként oly munkaalkalmak létesítésére lett volna fordítható, melyeket a magánvállalkozás nem tudott megteremteni. Ezen összeggel azonban foglalkoztatható lett volna Németországban minden munkanélküli figyelemmel arra, hogy 1850-ben jóval kisebbek voltak a munkabérek, mint 1914-ben.

És ennek az lett volna a következménye, hogy a nagyobb munkateljesítmény folytán a földjáradék évi emelkedése is sokkal! többet tett volna ki az évi 1 '29 milliárd márkánál. S így ez a nagyobb összeg és az ennek folytán is felemelkedett földjáradék és így folyton fokozódólag mind nagyobb összegek lettek volna fordíthatók oly munkaalkalmak megteremtésére, melyek a munkanélkülieket foglalkoztatták volna.

Ha Németországban a munkaalkalmak oly arányban fognak növekedni, mint 1850-től 1914-ig úgy megfelelő arányban fog emelkedni a földjáradék is és így 100 milliárd földérték 64 év muíva az ötvenszeresére, vagyis 5000 milliárdra fog megnőni. Tehát les? akkor az értékemelkedés 5000—100 — 4900 milliárd márka.

Ha az eddiginek megfelelő földjáradékemelkedés, vagyis 98 milliárd az eddigi adótörvények szerint adózik és az ezen felüli földjáradékemelkedés, vagyis 5000—98 = 4902 milliárd fordítható teljes egészében, vagyis évenként 77 milliárd oly munkaalkalmak létesítésére, melyeket a magánvállalkozás nem tud megteremteni.

Ez oly roppant érték, hogy ennek egy része is elegendő — igen magas munkabérek mellett is — fenti cél elérésére.

Fenti számításra az a megjegyzés tehető, hogy lehetetlen a föld értékének ily fantasztikus nagyságú emelkedése.

Ez igaz, de csak akkor, ha lehetetlen lesz az összmunkaerő állandó termelékeny foglalkoztatása. Ez az eset azonban nem következhetik be, mert a munkaalkalmak száma végtelen.

Nem is tekinthetjük azonban a földérték fentjelzett értékelkedését irreálisnak, mikor a Schmoller-féle közgazdasági kézikönyv mondja Ratzel nyomán, hogy a gazdasági foglalkozások különfélesége szerint változik az egyes vidékek népsűrűsége olyként, hogy az egy négyszögkilométerre eső lakosok száma változik 0.0017 és 300 között, amint a pusztá vadásznépektől állattenyésztő, földművelő és ipari népek felé haladunk.

E végletek között körülbelül kétszázezerszeres különbség van népsűrűség tekintetében és a sűrűbben lakó népek által termelt értékekbe?! még több. Ugyanis a legsűrűbben lakott területek minden egyes lakosára sokkal több érték termelése és fogyasztása esik mint a leg-ritkábban lakott területek egy-egy lakójára.

A földjára értékének 34. oldalon vázolt emelkedése csak annyiban hihetetlen, mint amennyiben hihetetlen lett volna, ha valaki 1850-ben azt mondta volna, hogy az 1914-ig, vagyis 64 év alatt tényleg elért óriási földjára értékemelkedés egyötöd rész idő alatt (64: 5), vagyis 12-8 év alatt is elérhető, ha ötször nagyobb munkaki-fejtés történik.

Ez esetben a $100 - 2 = 98$ milliárd értékelkedés 12.8 év alatt állott volna elő, vagyis évenként 7.7 milliárd lett volna a föld értékének emelkedése. Ebből levonva az eddigi évi $(2000:64) = 31$ millió = 0.0031 milliárd értékelkedést $(7.700 - 0.0031) = 7.67$ milliárd lett volna a magánvállalkozás által nem foglalkoztatott munkaerő foglalkoztatására befektethető évenként.

Ez oly nagy összeg, hogy ezzel a Német birodalomban a munkaerő nem foglalkoztatott része teljes egészében foglalkoztatható lett volna még akkor is, ha minden téren a legtökéletesebb munkamegtakarító gépek alkalmaztattak volna.

Magyarország nemzeti vagyona 1929-ben 32 milliárd pengőre hecsültetett, amelyből a pusztá föld értéke 11 milliárd pengő.

Az Unió nemzeti vagyona 1923-ban 350 milliárd dollárra becsültetett, melyből a pusztá föld értéke 122 milliárd dollár.

Általában valamely ország földértékének emelkedése egyenes arányban áll az ország össztermelése értékének emelkedésével. Ez könnyen magyarázható, mert ha egy meghatározott terület kétszerezését adja eddigi hozamának úgy értéke is kétszerezésre fog emelkedni feltéve, hogy a termelt termények értéke, ára a régi maradt.

Valamely ország össztermelésének értékét azonban szinte korlátlanul fokozhatjuk, ha munkaalkalmait úgy felfokozzuk, hogy a mindenkori összes munkaerő foglalkozást talál. Mivel azonban az össztermelés értékének emelkedésével a földjáradék is megfelelőleg emelkedik, ezért bő fedezetét képezheti azon befektetéseknek, melyek szükségesek a magánvállalkozás által nem foglalkoztatott összes munkaerő foglalkoztatására.

Tegyük fel, hogy az Unió munkásságának munkanélküli részét, mely 1923-ban négymilliót tett ki munkaalkalmakkal akarjuk ellátni. Ehhez — munkásokként évi 1500 dollárt véve fel — szükséges 6 milliárd dollár.

Ha azonban egy munkanélküli sem lesz az Unióban ez a munka árát fel fogja emelni. Ennek következménye pedig az lesz, hogy munkamegtakarító gépek és berendezések fognak legnagyobb mértékben alkalmaztatni. Viszont ez azt fogja eredményezni, hogy bizonyos rövid idő elteltével a termelékenység erős növekedése folytán sok munkaerő lesz feleslegessé.

Így könnyen meglehet, hogy egy év elteltével a termelés értéke 15%-kal megnő, de azért 2 millió ember lesz munkanélküli. Hogy ezek is foglalkoztathatók legyenek, a második évben $6 + 3 = 9$ milliárd dollár befektetésre lesz szükség. Tegyük fel, hogy hasonló a fejlődés a harmadik évben.

Így azután a harmadik év elteltével az Unió termelésének értéke körülbelül 50%-kal növekedett meg. Ezzel párhuzamosan kell növekedni a földértéknek, mely ennek folytán 3 év alatt 60 milliárd dollárt fog kitenni.

Ha ez a földjáradékemelkedés a többszöröse az eddiginek, pl. ötszöröse — és kell, hogy az eddigi földjáradékemelkedés megsokszoroztassék — ez esetben a földjáradék emelkedésének négye töd része, vagyis 48 milliárd lesz fordítható munkanélküliek foglalkoztatására. Mivel pedig $6+9+12+27$ milliárd dollár fordított munkaalakmakra ez bőven fedezetet talál a földjáradéknak 48 milliárdot kitevő értékemelkedésében.

A földjáradék emelkedése azonban oly értéktartalékot képez,

melyre nem lesz szükség. Ugyanis kimutattuk a 3. oldalon, hogy a mindenkori összes munkaerő foglalkoztatása esetén nem lehet túltermelés. Ha pedig nem lesz túltermelés, akkor minden árú rendes forgalmi áron vagyis előállítási költségek plusz átlagos haszon eladható.

Így az áruk árából kitelik mindazon befektetés, mely előállításukhoz szükséges volt és még ezenkívül a szokásos váltakozói haszon is.

Nem szükséges tehát, hogy a munkaalkalmak létesítésére szükséges befektetésekre a föld értékének emelkedése is rendelkezésre álljon. Erre legfeljebb csak megnyugtató és ideiglenesen lesz szükség oly befektetéseknél, melyek gyümölcsei bizonytalanok, vagy azokat csak hosszabb idő múlva hozzák meg.

Összegezés.

A mindenkori összmunkaerő foglalkoztatásához szükséges befektetések fedezetéül az A. (a), b), c) alpontok) és B. pontokban megjelölteket állapítottuk meg.

A megjelölt számszerűségeket nem tartjuk olyanoknak, melyekhez szó nem férhet. Azonban mindenesetre megállapítható, hogy az összes munkaerő foglalkoztatása folytán óriási módon emelkednék:

Az évi össztermelés értéke, a munkabér nagysága, óriási veszteségektől mentesülne a közgazdaság, melyek a kapitalista termelési rend mellett elkerülhetetlenek és a föld értéke.

Míndezek együttesen legrosszabb esetben is jóval több, mint egyszeres fedezetét képezik az összes munkaerő foglalkoztatásához szükséges befektetéseknek.

Vélemények és megcáfolásuk.

Az eddig előadottakra leggyakrabban következő ellenvetések tételnek:

I.

Téves az a kiindulási pont, hogy a termelés Magyarországon meg-tizenötszörözhető volna.

II.

A fizetőképes kereslet, mely ma hiányzik, nem pótolható hitel-nyújtással, mert a hitelt vissza is kell fizetni.

III.

Magasabb kamatokat csekkszámla után fizetni lehetetlen, mert akkor mindenki átalakítaná takarékbetétét csekkszámla-betété.

IV.

Lehetetlenség, hogy az állam hitelnyújtással foglalkozzék. Ki fedezné akkor a veszteségeket? Az adózók? Ki kapna hitelt? Ki gátolná az illetéktelen politikai befolyásokat a hitelezéseknél?

Teljesen téves beállítás, hogy a külföldi fizetésekhez szükséges arany mennyiség papírvalutás vagy oly országokban könnyebben megszereshető hol gondoskodás történik arról, hogy kellő mennyiségű és olcsó pénz álljon a gazdasági élet rendelkezésére akkor is, ha a fizetések teljesítése céljából sok arany megy ki külföldre. Általában az ezzel kapcsolatos fejtegetések a tények félreértésén alapszanak. A papírpénz alapját is, hogy értékálló maradjon az arany képezi.

Ezen kifogások és ellenérvek azonban nem helytállóak
ugyanis:

Ad I.

Ma azért termelik Magyarországon csak egytizenötödét annak az értéknek aminek a termelhetése a technikai lehetőség megvan, mert a termelés nem folytattatik mindenütt oly gépekkel, munkamódszerekkel, melyek a legtokéletesebbek.

Az Egyesült Államokban már ma is egy-egy munkásra tízszer több értéktermelés jut, mint Magyarországon pedig ott sincsenek min? denütt alkalmazva a legtokéletesebb gépek és munkamódszerek.

Néhány példa a gépek termelékenységre:

Carol Wright, az Egyesült Államok munkaügyi hivatalának megbízottja 1898-ban kiszámította, hogy mibe kerül a különféle cikkek előállítására kézimunkával és mibe gépekkel?

Adatok:

10 eke előállítása kézierővel.....	1180 óra	54.46 dollár
géppel	37½ óra	7.90 dollár
500 font vaj kézimunkával	125 óra	10.66 dollár
géppel	12½ óra	1.78 dollár
500 öl gyapotszövet kézimunkával	7534 óra	135.61 dollár
géppel	84 óra	6.81 dollár

Tudomásunkra jut ez úton, hogy a gép az emberi munkaerőt működési területének 80—90%-ról kiszorította.

Még néhány adat a gépek teljesítőképességéről:

Egy csomó birka meg lett nyírva és gyapjok 6 óra múlva ruhákká átváltoztatva.

Egy bika le lett vágva, bőre kicserezve és cipővé feldolgozva 24 óra alatt.

Egy gép percenként 260 tűt készít, egy másik naponta 10 millió gyufaszálat.

Egy gép 500 női ruhát szab ki naponta és egy ilyen gépet egy gyermek szolgál ki.

A legújabb szövőszekek a déli pihenő alatt is dolgoznak és este 1½ óráig a munka megszűnte után készítik a szövetet anélkül, hogy ember kiszolgálná őket.

Gépekkel egy ember 300 részére képes előállítani szövetet, egy ember ezer részére cipőket és kenyeret sütni kétszáznak.

Mindez azonban 1898-ban, már pedig azóta eltelt 33 év alatt a gépek teljesítőképessége óriási módon emelkedett.

Néhány adat a mezőgazdaság köréből:

Egy szakértő előadja, hogy a nagyvárosok környékének öntözésével a termelést óriási módon lehet fokozni. Így burgonyából öthétszer annyit lehet elérni, mint öntözés nélkül és hasonló arányban minden más terméknél is. És az öntözés sok munkaerőt nem igényel. 150 hold öntözéséhez csak egy gépész és 3 munkás kívántatik.

Az amerikai kéveköto aratógép 24 ember munkáját végzi. Ez annyit jelent hogy a mezőgazdasággal foglalkozók négyötöd része feleslegessé válik.

Sokat hangoztatott kifogás, hogy a hatalmasan fokozódó termeléshez szükséges nyersanyagokat nem leszünk képesek előállítani.

Erre már 1898-ban megadta a választ Hertzka T. azzal, hogy a százszoros gazdagság nem egyenlő százszoros nyersanyagtermeléssel. Hanem kétszeres kenyér, tízszeres hús, húszszoros más finomabb élelmicikkek és ital, húszszoros ruházati és lakás, százszoros kellemetesség!, utazási, élvezeti és ezerszeres tanulási és miíélvezeti termeléssel.

A természetnek tehát csak három-, négyszer annyi nyersanyagot kell termelni, hogy az ember százszor gazdagabb legyen.

Ad. II.

„Fizetőképés keresletet nem lehet hitelnyújtással pótolni, mert a hitelt vissza is kell fizetni.“

De hiszen éppen azt igazolom ezen munkám 29—37. oldalain, hogy azon hitel, mely munkaalkalmak létesítésére fordítatik, fedezetének többszörösét fogja megtalálni az ott A (a, b, c) és B. alatt felsoroltakban, így tehát az visszafizethető.

Ad. III.

Azon kifogás, — hogyha a csekk számlán elhelyezett összeg után magasabb kamat fizettetik ez azt fogja eredményezni —, hogy mindenki át fogja alakítani takarékbetétét csekkbetété annál is inkább, mert így diszponibilisabban rendelkezhetik betéte felett — igazolja ezen javaslat óriási fontosságát.

Hisz így az a cél, — hogy a csekk használata a lehető legnagyobb mérvben elterjedjen — teljes egészében eléretik. Ez az eredmény megéri az $\frac{1}{2}$ sőt 1% kamatáldozatot is.

Ad. IV.

Az állami hitelnyújtást lehet úgy eszközölni, hogy e célra az állam külön bankot alapít, vagy a jegy kibocsátó bankot vagy néhányat a legnagyobb bankok közül bíz meg ezzel. Es akkor mindazon kifogások elesnek, melyek itt tétettek.

A hitel nyújtásánál természetesen számítani kell arra, hogy veszteségek lesznek. Azonban ezen veszteségeknek a nyereségekből fedezhetőeknek kell lenni. Ez oly dolog, mely semmiféle aggodalomra nem adhat okot gondos üzletvezetésnél.

Az sem okozhat gondot, hogy ki kapjon hitelt? Bankszerű fedezetre minden állampolgár. Hisz az állam e célra kellő mennyiségű pénzeszközökkel láthatná el a bankokat, illetve feljogosítaná azokat megfelelő biztosíték mellett forgalmi eszközöknek kellő mennyiségbe, n való megteremtésére.

Ad. V.

Jellemző, hogy munkám leglényegesebb elvi tételeire az a megjegyzés tétetik, hogy téves, de az nem mondatik, hogy miért? Mert

az például nem indokolás és bizonyítás, hogy: „A papírpénz alapját is, hogy értéke állandó maradjon az arany képezi.”

E tétel ugyan közhely, azért mégis téves.

Az éppen egym fontos része munkámnak, hogy ezen alapigazságnak tartott tétel nem áll. Beigazolom ugyanis és részletesen kifejtem, hogy a papírpénz is éppoly biztos alapja lehet az értékmérés- és cserének, mint az arany. Sőt biztosabb!

Ehhez csak az szükséges, hogy kellő fedezettel bírjon és mennyisége igazodjon a mindenkori forgalom szükségleteihez. Hogy ezt el lehet érni a 25—26. oldalakon bebizonyítom.

Az a kifogás is megtétetik és döntő érvül használtatik, hogy az aranyra alapozott pénzrendszerénél mindenki megkaphatja az aranyat bankjegyéért.

Ez azonban csak fikció. Hisz harmadfedezeti lévén a legtöbb aranyfedezeti rendszer, ha mindenki aranyat követelne bankjegyéért, legfeljebb csak egyharmadáért kaphatna. Válságos időkben a bankjegyek beváltásának kötelezettsége felfüggesztetik. Normális időkben pedig alig akad valaki, ki bankjegyeit beváltaná aranyra.

A pénznek leglényegesebb kritériuma, hogy érte mindent meg lehet kapni ami csak a piacon van és lesz, tehát aranyat is. Azonban nem lehet a kritériuma az, hogy az összes létező pénzért bizonyos cikket, bizonyos meghatározott áron (az aranyra alapított pénzrendszerénél ez szó szerint így van, mert minden egyes dollárért, pengőért stb. megfelelő súlyú és finomságú aranyat kellene kapni) lehessen kapni például aranyat vagy ezüstöt, vagy briliánst, vagy rezet, vagy vásznot, vagy bármilyen, de csak egyetlen kiválasztott cikket.

Összefoglalás.

Ezen munka lényegét alábbi hat alaptétel képezi az eddig kifejlesztett alapján:

I.

A laboralizmus (korlátlan munkaalkalom) létesíti az emberi munka nagy értékét és megszünteti a túltermelést (3. oldal).

II.

A nagyértékű emberi munka létesíti a korlátlan termelékenységet, fejlődést és boldogságot. Mert a nagyértékű, drága emberi munka leghatalmasabb ösztönző arra, hogy annak megtakarítása végett munkamegtakarító gépek találtassanak fel és alkalmaztassanak. Ezek növelik az emberi munka termelékenységét, létesítik a fejlődést és az emberi boldogságot is, ha létesítjük a korlátlan munkalehetőséget.

III.

A túltermelés megszűnése lehetővé teszi minden terméivény értékesítését oly áron, mely visszaadja a befektetett értékét és az átlagos vállalkozói nyereséget is.

IV.

Így tehát a korlátlan munkaalkalmak létesítésére szükséges befektetések az előállított termelvények értékével teljesen fedezve lesznek.

V.

A korlátlan munkaalkalmak létesítésére szükséges befektetéseknek az előállított cikkek értékén kívül fedezetét képezi még az az óriási értéktöbblet, melyet a földjáradék roppant emelkedése hoz létre a korlátlan munkaalkalmak folytán.

VI.

Bármily nagyértékű forgalom lebonyolítására szükséges forgalmi eszközök megteremthetők az aranyvaluta alapján is (15—19. oldal), majd a fejlődés legmagasabb fokán a papírpénzzel.

Befejezés.

E munkában megjelölt eszközökkel megteremthető minden ember gazdagsága és boldogsága — mint ezt az eddigi fejtegetések igazolják — s megindítható az emberi faj haladása oly intenzitással, amilyenre eddig a világtörténelemben nem volt példa.

A laboralizmus azon országban hol meghonosítottatik, nemcsak gyors gazdagodást és szellemiekben elképzelhetetlen előrehaladást fog létesíteni, hanem a kifejlődő gazdagsággal párhuzamosan fogja növelni minden egyes ember boldogságát is.

Ezzel ellentétben a kapitalista gazdasági rendszerben a találmányok, az előrehaladás is igen gyakran nagy munkanélküliség és ezzel iszonyú nyomornak, lettek okozói. Legtöbb esetben ugyan hosszabb vagy rövidebb ideig tartó átmeneti idő után nemcsak megszűnt az okozott munkanélküliség, de a munkaalkalmak erősen meg is szaporodtak az új találmányok folytán.

Ez azonban nem változtat azon a tényen, hogy az „átmenet” évei alatt sok millió embernek kellett önhibáján kívül iszonyúan nyomorogni és igen sokszor nyomorultul el is pusztulni.

A laboralizmus létesítéséért megokolt volna a legnagyobb áldozat is. Azonban csak oly befektetések szükségesek, melyek sokszorosán és abszolút biztosan megtalálják fedezetüket a termelt értékekben. (29—37. oldal.)

Örök dicsőség és az emberiség örök hálája fogja illetni azt a pártot, kormányt vagy bárkit, ki megvalósítja a laboralizmust, mely minden párt vagy kormány programjába beilleszthető.

Fenntartani továbbra is a mai gazdasági rendet egyenlő azzal, hogy az emberiség feltartóztatlanul újabb világháborúba rohan, melyben mindenki, győztes és legyőzött el fognak pusztulni.

A fejlődés a mindent elpusztító világháború irányában annál gyorsabb lesz minél rövidebb idő alatt találtnak fel és alkalmaztatnak újabb és újabb munkamegtakarító gépek és módszerek és válnak ezek folytán mind nagyobb tömegekben munkanélküliekké a dolgozók.

A kapitalizmus fenntartásával nincs kiút!

A mai termelési rend az egyes emberek, társadalmi osztályok, nemzetek, világrések és fajok állandó összeütközését termeli ki magából. Ennek a „bellum omnium contra omnes“ állapotnak egyszer végleg meg kell szűnni, hogy azt felváltsa a laboralizmus, mely a nemzet-, de az emberiségnek is minden tagját egy hatalmas és igazságos érdekközösségbe fogja egyesíteni az által, hogy munkaalkalmakat létesít végtelen mennyiségben és ezzel megteremti minden dolgozó értékét, függetlenségét és boldogságát.

Az eddigi korlátolt munkaalkalmak rendszeréből szükségszerűleg folyik a munkanélküliség, a túlnépesedés, örökös harc a békében is, de különösen a mind gigantikusabb méreteket öltő háborúkban, melyek gyarmatokért és piacokért folynak.

Ha azonban korlátlanul lesz munkaalkalom, akkor nem lesz túlnépesedés, nem lesz egyke, nem lesz harc piacokért.

Lesz azonban folyton fokozódó értéke az emberi munkaerőnek. És lesz állandó verseny a vállalatok, de országok között is a mind értékesebbé váló emberi munkaerő megszerzése végett. És akkor minden dolgozó szívesen látott nagy érték lesz minden országban.

Ez a minden egyes dolgozóban megtestesülő hatalmas érték és annak megbecsülése az egész emberiséget egy nagy szerető családdá fogja összeolvasztani, nem holmi ábrándok, hanem a felismert és alkalmazott leghatalmasabb közgazdasági alaptörvény — korlátlan munkaalkalmak megteremtése lehetséges és ez létesíti a gazdasági élet harmóniáját — alapján.

És ebben a korban nem fogják tudni megérteni, hogy volt egy idő, mikor az emberek oly oktalanok voltak, hogy a legnagyobb értéket, az embert pusztították állandóan a békében és rövidebb időközökben, de annál intenzívebben a háborúkban.